

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนาคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของนักจัดรายการวิทยุชุมชน ในเขตภาคเหนือตอนล่าง THE DEVELOPMENT OF BUDDHISM PROPAGATION GUIDEBOOK FOR COMMUNITY RADIO BROADCASTERS IN THE LOWER NORTH REGION

Received: May 31, 2017

Revised: June 7, 2017

Accepted: June 8, 2017

พระครูโสภณธรรมวิภาช เอี่ยมบึงลำ^{1*} และทักษ์ อุดมรัตน์²
Phrakhru Sophon Thammawiphat lambuenglam^{1*} and Thak Udomrat²

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1,2}Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: phrakrusopon@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง 2) สร้างคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง 3) ประเมินคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง เป็นการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณศึกษาสภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้สถานีวิทยุและรับฟังรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่บ่อยๆ เป็นประจำ จำนวน 300 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการเก็บข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างครบถ้วน จำนวน 10 คน และวิธีการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า สภาพและปัญหาการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานีวิทยุชุมชนมีหลายอย่างหลายประการ อันนำไปสู่การพัฒนาคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง ส่วนการประเมินคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแผ่

พระพุทธศาสนาในด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้มากที่สุด

คำสำคัญ: คู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา นักจัดรายการวิทยุชุมชน เขตภาคเหนือตอนล่าง

Abstract

The objectives of this research study were 1) to study the condition of radio broadcasting on Buddhism propagation of community radio broadcasters in the lower north region, 2) to write a guidebook on Buddhism propagation for community radio broadcasters in the lower north region, and 3) to evaluate the guidebook on Buddhism propagation for community radio broadcasters. The research was an R&D research (research and development) with quantitative and qualitative methodology. The quantitative methodology was a survey of the condition of community radio broadcasting by employing the questionnaire with the samples of 300 residents living nearby the community radio station and frequently listened to Buddhism propagation program. The qualitative methodology was in- dept and face- to- face interviews with 10 broadcasting experts and the focus group discussion.

The results of the research study importantly yielded various problems and condition led to data to write a guidebook on Buddhism propagation for community broadcasters in the lower north region. As for the evaluation of the radio guidebook on Buddhism propagation for the community broadcasters to used, this guidebook was rated highest levels on its suitability and possibility.

Keywords: A Guidebook of Radio Broadcasting for Buddhism Propagation, Community Radio Broadcaster, Lower North Region

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสื่อสารเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานการติดต่อกันของมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์ คือ การอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ต้องการความรักความเข้าใจจากสมาชิกในกลุ่ม การสื่อสารช่วยให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมช่วยให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจ ได้รับความไว้วางใจและความรู้สึกที่ดีต่อกัน การติดต่อสื่อสารในปัจจุบันเป็นการสื่อสารที่ทันสมัยไร้รูปแบบไร้พรมแดนหลากหลายบริบท ทำให้การศึกษามีทางเลือกหลากหลายมิติ การค้นหาความรู้ใหม่ๆ ที่ไร้ขีดจำกัดมีมากมายในสังคมปัจจุบัน ทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจและปรับตัว ด้วยการ

วิเคราะห์ข้อมูลจากหลายช่องทาง เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินชีวิต (Somrat, 2015)

วิทยุกระจายเสียงทุกชนิดทำการแพร่สัญญาณกระจายเสียงออกอากาศโดยใช้คลื่นวิทยุหรือคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าเพื่อส่งข่าวสารไปถึงมวลชนในถิ่นต่างๆ ได้รับโดยตรง เพื่อให้ความรู้ข้อมูลข่าวสาร สารประโยชน์ การศึกษาและความบันเทิง ส่วนใหญ่จะเป็นด้านให้ความบันเทิง การใช้สื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียงสนับสนุนบริการด้านการศึกษาในประเทศไทยเริ่มเมื่อประมาณ พ.ศ. 2500 โดยกระทรวงศึกษาธิการมอบหมายให้ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา กรมวิชาการเป็นหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการ ให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ (Tongngao & Nilsook, 2010, pp. 10-22) วิทยุชุมชน ประกอบกิจการกระจายเสียงเพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชนโดยไม่แสวงหารายได้จากการโฆษณา ตามความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกันและดำเนินการโดยชุมชน เป็นอิสระ มีเสรีภาพในการเสนอข่าว การแสดงความคิดเห็นที่ไม่ขัดต่อจรรยาบรรณและศีลธรรมอันดีของประชาชน ปราศจากการครอบงำและแทรกแซงจากกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ (Polnikarnkit, 2010, p. 3)

พระพุทธศาสนาเข้าสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ถึงปัจจุบัน ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานทางความเชื่อ ความคิดและวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของคนไทย วัดเป็นศูนย์กลางในการอบรมสั่งสอนอบรมเยาวชนให้เป็นคนดี ช่วยพัฒนาจิตใจ มีศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยพระมหากษัตริย์ให้การอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา ทรงเป็นพุทธมามกะสนับสนุนส่งเสริมและประชาชนคนไทยร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ ประเทศไทยทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ทั้งในและต่างประเทศ มีองค์กรเผยแผ่ธรรมทุกจังหวัด จัดตั้งพุทธสมาคมประจำจังหวัด พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่มากขึ้นด้วยการใช้สื่อของรัฐ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ประชาสัมพันธ์ออกอากาศรายการธรรมะกระทรวงศึกษาธิการกำหนดวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาภาคบังคับแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พระสงฆ์จึงมีบทบาทเข้าไปสอนในโรงเรียนต่างๆ มีการประยุกต์การเผยแผ่ธรรมหลายรูปแบบ การบรรยายปาฐกถา และเขียนหนังสืออธิบายพุทธธรรมมากขึ้น ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ มีพระเถระนักปราชญ์หลายท่าน เช่น พุทธทาสภิกขุ และสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยูร ธรรมปยุตโต) ในต่างประเทศมีการสร้างวัดไทยหลายวัด วัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย เป็นวัดไทยแห่งแรกที่ก่อสร้างในต่างประเทศ และวัดพุทธประทีป กรุงเทพมหานคร ประเทศอังกฤษ

สาเหตุที่ต้องมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อต้องการให้ประชาชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามวัยของตน ปลูกฝังศีลธรรมให้ประชาชนดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ เพื่อความมั่นคงก้าวหน้าของชีวิตและให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่คู่ประเทศไทยสืบไป การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบ่งเป็น 5 ยุค คือ ยุคการสื่อสาร ด้วยคำพูด (วิธีมุขปาฐะ) ยุคการสื่อสารโดยการเขียน ตามหนังสือ ถ้า จารึก ลงใบลาน ยุคการสื่อสารโดยการพิมพ์ ใช้พิมพ์หนังสือพระไตรปิฎก ยุคการสื่อสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทางวิทยุโทรทัศน์ และยุคการสื่อสารโดยโทรคมนาคมและดิจิทัลทางดาวเทียมและอินเทอร์เน็ต การ

เผยแผ่ธรรมผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง ในส่วนกลาง ที่สำคัญ สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม วัฒนายิ่ง และสถานีวิทยุโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย วัฒยานาวา เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยสื่อวิทยุกระจายเสียงที่มีประสิทธิภาพ การควบคุมและตรวจสอบเนื้อหาก่อนที่จะนำเสนอออกอากาศให้เป็นไปตามมาตรฐานและถูกต้อง การวางแผนระยะยาวการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานี ให้ความสำคัญกับสื่อออนไลน์ เพราะเป็นสื่อที่เข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็วต่อประชาชน (Phrakrukanjanakijjophon (Thanakorn Varayano), 2014, pp. 59-71)

คนไทยทั่วไปมักจะไม่สนใจการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ สนใจเรื่องเศรษฐกิจ ปากท้อง สภาพการดำรง ชีวิต ของตัวเองมากกว่า สาเหตุน่าจะมาจากสภาพสภาวะเศรษฐกิจที่บีบคั้นในยุคโลกาภิวัตน์ จึงไม่ให้ความสำคัญกับศาสนาเท่าที่ควร มีนักจัดรายการบางคนบิดเบือนหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไม่มีความรู้ที่ลึกซึ้งพอในการถ่ายทอดสู่สาธารณชน นักจัดรายการวิทยุถือว่ามีความจำเป็นในการเป็นผู้สื่อสารหรือผู้ทำหน้าที่ของกัลยาณมิตร ทำให้วิถีไทยวิถีพุทธกลับมาสู่คู่สังคมไทยอีกครั้งหนึ่งอย่างสง่างาม (สมหมาย สุภาชิต, 2560)

แนวทางการประชาสัมพันธ์ภาครัฐเปลี่ยนแปลงไป โดยหันมาให้ความสำคัญกับการให้คนในชุมชนประชาสัมพันธ์กันเอง เช่น เรื่องโรคระบาดตามฤดูกาล ความปลอดภัยของชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ต้องการแนะนำสื่อความหมายให้คนในชุมชนสามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่างๆ ผ่านสื่อที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างเหมาะสม เป็นการบูรณาการการเรียนการสอนสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพให้ทันกับกระแสสังคมโลกดิจิทัล การเข้าร่วมกิจกรรมแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอย่างสร้างสรรค์ โดยสถานศึกษาได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้บริการวิชาการสู่ชุมชนด้วยดีเสมอมา (Sinsuwarn, 2017, pp. 229-301)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ ด้วยวิธีการเทศน์ อบรม สั่งสอนประชาชน ให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองที่ทรงคุณค่าของประเทศไทย ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาวิจัยสภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยสื่อวิทยุกระจายเสียงในเขตภาคเหนือตอนล่าง เพื่อปรับปรุงแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยสื่อวิทยุกระจายเสียง นำไปเป็นข้อมูลจัดทำคู่มือจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง ให้เหมาะสมทันสมัย เกิดประโยชน์ต่อผู้รับฟังรายการวิทยุอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อสร้างคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง
3. เพื่อประเมินคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ข้อสรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณนำไปสนับสนุนการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อจัดทำคู่มือจัดรายการวิทยุสำหรับเผยแพร่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้สถานีวิทยุและรับฟังรายการวิทยุพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เป็นประจำ ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 300 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้เชี่ยวชาญการบริหารจัดการและนักจัดรายการวิทยุ สถานีวิทยุในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ผลการทดสอบแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา 0.967

การวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้เก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกตามกรอบแนวคิดการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

เก็บรวบรวมข้อมูลชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้สถานีวิทยุและรับฟังรายการวิทยุพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เป็นประจำ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 300 คน ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ลักษณะคำถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 1) จากเอกสารหลักฐานงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) จากการสัมภาษณ์ (Interview) และ 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้จำแนกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดจากเอกสาร แบบสอบถามการวิจัย การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์ ใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติทำการวิเคราะห์ข้อมูล ลักษณะประชากรที่ศึกษาด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูล

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำแบบสอบถาม แจกแจงเป็นค่าร้อยละ (Percentages) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัตรายการวิทยุเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของนักจัตรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. การเข้าถึงรายการวิทยุ ส่วนใหญ่หมั่นคลื่นหารายการพุทธศาสนาเอง ฟังเพราะน่าสนใจเนื้อหา ทาน ศีล สมาธิ การทำบุญ ธรรมะสำหรับครอบครัว คุณธรรมจริยธรรม เข้าใจง่ายมีประโยชน์ไม่ยาวเกินไป ไร้อาไร น่าติดตาม ให้ข้อคิดวิถึพุทธกับการดำรงชีวิตของคนไทย ระดับมาก ฟังโดยบังเอิญน่าสนใจและเพื่อนแนะนำให้ฟัง รายการ ระดับปานกลาง

2. เหตุผลการฟังรายการวิทยุ พระพุทธศาสนานำประโยชน์สุขมาสู่ประชาชนและชุมชน มากที่สุด ระดับมาก คือ พระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาจิตใจมนุษย์ เนื้อหาสาระเป็นประโยชน์ รับฟังได้ชัดเจน เวลาจัตรายการเหมาะสม ลีลาการนำเสนอน่าสนใจ สนุก กระตุ้นให้คิด หลักธรรมใช้แก้ปัญหาได้

3. ระดับความคิดเห็นรูปแบบรายการเผยแพร่ อยู่ในระดับมากทั้งหมด 1) รายการปูจณา - วิสัชนา จัดโดยผู้รู้ทางพระพุทธศาสนาที่เน้นปัญญา 2) รายการที่เน้นภาวนามยปัญญาฝึกสมาธิ 3) รายการสดให้ผู้ฟังโทรศัพท์ถามขอคำแนะนำ ร่วมเล่นนิทาน ทายปัญหาเป็นการสื่อสารแบบสองทาง 4) รายการที่บันทึกไว้ก่อนแล้วนำมาเปิดให้ฟังโดยผู้จัตรายการให้ผู้ฟังร่วมถาม - ตอบ เล่นนิทาน ทายปัญหา 5) รายการที่บันทึกไว้แล้วนำมาเปิดให้ฟัง โดยผู้ฟังไม่มีส่วนร่วมรายการ 6) รายการสด ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม

4. เนื้อหาความรู้จากรายการวิทยุที่ได้รับ ในระดับมาก คือ พุทธศาสนาที่ศฤห์ศฤห์ควรรู้ ศาสนพิธี การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน นิทานชาดก หลักธรรม อธิบิบาท 4 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

5. รูปแบบรายการที่ฟังประสงค์ เกือบทั้งหมดอยู่ในระดับมาก คือ รายการสื่อสารมีประสิทธิภาพ ตรงใจ นำไปใช้ได้ ภาษาคำศัพท์ที่ชาวบ้านเข้าใจง่าย ยกกรณีตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต มาเสริมให้ผู้ฟังรู้สึกว้าธรรมเป็นเรื่องไม่เก๋ใครก็สัมผัสถึงความสำเร็จได้

6. เนื้อหารายการที่ฟังประสงค์ ระดับมากที่สุด คือ หลักธรรม ทาน ศีล ภาวนา ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมด ในระดับมาก สนทนาธรรม หลักธรรมที่ศฤห์ศฤห์ควรรู้ ศาสนพิธี การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน หลักธรรมในพระพุทธศาสนา อธิบิบาท 4 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. คนไทยไม่ให้ความสนใจการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเท่าที่ควรจากสภาพสภาวะเศรษฐกิจที่บีบคั้นในยุคโลกาภิวัตน์

2. นักจัดรายการวิทยุต้องมีความรู้เรื่องธรรมะเป็นอย่างดีนำเสนอหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนคำสอน ใส่ใจผู้ฟัง อธิบายเนื้อหาธรรมละเอียดลึกซึ้ง มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง

3. จัดรายการเข้ากับเหตุการณ์ได้ดี ช่วยกล่อมเกลาคคนในชุมชน สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนรับฟังรายการธรรมะ ทำให้สังคมไทยน่าอยู่ ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้พระพุทธศาสนากลับมาเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหาในสังคมไทยได้

4. การพัฒนาต้องจัดอบรมเนื้อหาธรรมะให้กับนักจัดรายการวิทยุ อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มีความรู้ที่ถูกต้องและนำไปถ่ายทอดเผยแพร่ทางสถานีวิทยุ

5. อุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารไม่ทันสมัย ไม่มีความรู้ในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ กลุ่มวัยรุ่นเยาวชนและเด็กไม่ฟังรายการ นโยบายของรัฐไม่ชัดเจน และการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดเกินไปของหน่วยงานที่กำกับดูแลสื่อ

ตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบการพัฒนาคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

การยกร่างคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง สรุปประเด็น ดังนี้

1. ความเหมาะสมของหลักการและเหตุการณ์การพัฒนาคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

2. ความเหมาะสมของความเป็นมาและความสำคัญวิทยุชุมชนของการพัฒนาคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

3. ความเหมาะสมของความสำคัญการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของการพัฒนาคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

4. ความเหมาะสมของวิธีการจัดรายการวิทยุเผยแผ่พระพุทธศาสนาของการพัฒนาคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

5. เนื้อหา ทาน ศีล ภาวนา พระไตรปิฎก หลักธรรม อธิบาท 4 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา หัวใจเศรษฐกิจ อุ อา กา สะ จริต 6 เพลงธรรมะ สันทนาธรรม ข่าวสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ในเหตุการณ์ปัจจุบัน ความรู้ แนวคิด วิธีการแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน พระพุทธศาสนาที่คฤหัสถ์ควรรู้ ศาสนพิธี การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน มงคล 38 ประการ สำหรับจัดรายการวิทยุเผยแผ่พระพุทธศาสนาของการพัฒนาคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

ตอนที่ 3 การประเมินคู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง

สรุปผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ คู่มือการจัดรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่างของผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. คู่มือการจัดการรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง การเรียงลำดับเนื้อหา มีขั้นตอนความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ระดับความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.45 ระดับความเป็นไปได้ ค่าเฉลี่ย 4.50
2. บทนำคู่มือการจัดการรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง การเรียงลำดับเนื้อหาและขั้นตอนความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ระดับความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.60 ระดับความเป็นไปได้ ค่าเฉลี่ย 4.60
3. ความเป็นมาและความสำคัญวิทยุชุมชนของคู่มือการจัดการรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง การเรียงลำดับเนื้อหาและขั้นตอนความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ระดับความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.60 ระดับความเป็นไปได้ ค่าเฉลี่ย 4.80
4. ความสำคัญการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคู่มือการจัดการรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง การเรียงลำดับเนื้อหาและขั้นตอนความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ระดับความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.70 ระดับความเป็นไปได้ ค่าเฉลี่ย 4.80
5. วิธีการจัดการรายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคู่มือการจัดการรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง การเรียงลำดับเนื้อหาและขั้นตอนความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ระดับความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.60 ระดับความเป็นไปได้ ค่าเฉลี่ย 4.70
6. เนื้อหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคู่มือการจัดการรายการวิทยุเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักจัดรายการวิทยุชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง การเรียงลำดับเนื้อหาและขั้นตอนความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ระดับความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย 4.75 ระดับความเป็นไปได้ ค่าเฉลี่ย 4.80

อภิปรายผล

1. การเข้าถึงรายการวิทยุเผยแผ่พระพุทธศาสนาผู้รับฟังการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ผู้ฟังสนใจรับฟังเพราะดำเนินรายการได้น่าสนใจ เนื้อหาสารรายการดีเข้าใจง่ายมีประโยชน์ ง่ายๆ น่าติดตาม ให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต ทาน ศีล สมาธิ การทำบุญ ธรรมะสำหรับครอบครัว คุณธรรมและจริยธรรม แสดงให้เห็นว่าคนไทยในชุมชนยังให้ความสนใจรับฟังรายการธรรมะค่อนข้างดี แม้ว่าจะประสบสภาพปัญหาสภาวะเศรษฐกิจถดถอย รายได้ไม่พอกับรายจ่ายชีวิตรันทตหดหู่ แต่ก็ยังมีใจใฝ่ธรรมะ แสวงหาที่พึ่งทางศาสนาเพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการดำเนินชีวิต
2. เหตุผลการฟังรายการของผู้รับฟังรายการ ทั้งหมดรู้ว่าพระพุทธศาสนานำประโยชน์สุขมาสู่ประชาชนและชุมชน พระพุทธศาสนาสามารถช่วยพัฒนาจิตใจมนุษย์ มีสาระที่เป็นประโยชน์ รับฟังได้ชัดเจนไม่มีเสียงรบกวน เวลาในการจัดรายการเหมาะสมทำให้อยากจะฟัง ผู้จัดรายการมีลีลาการนำเสนอที่น่าสนใจ สนุก ตื่นเต้น โดยยึดหลักศาสนาพุทธเป็นหลัก เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าผู้จัดรายการมีความรู้มีความสามารถ

มีประสบการณ์การจัดการจัดรายการธรรมะอย่างแท้จริง มีวิธีการนำเสนอที่ชาญฉลาดเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

3. รูปแบบรายการวิทยุที่รับฟัง รายการปฐกฐา – วิสัชนา ได้รับความนิยมนมากที่สุด สาเหตุมาจากผู้ดำเนินรายการเป็นผู้รู้หลักการพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งซึ่งมีประสบการณ์มาก วิธีการนำเสนอรูปแบบใหม่ตลอดเวลา จึงมีผู้นิยมรับฟังรายการมากกว่ารายการอื่น รายการที่นำเสนอ ภาวนามยปัญญาเน้นวิธีการฝึกสมาธิ รายการสดผู้ฟังโทรศัพท์ขอคำแนะนำจากผู้จัดรายการได้ ร่วมเล่านิทาน ทายปัญหา รายการที่บันทึกไว้ก่อนแล้วนำมาเปิดให้ฟังโดยผู้จัดรายการให้ผู้ฟังร่วมถามตอบ เล่านิทาน ทายปัญหา รายการที่บันทึกไว้แล้วนำมาเปิดให้ฟังโดยผู้ฟังไม่มีส่วนร่วมรายการ และรายการสดที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก น่าจะมาจากสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ประชาชนทั่วไปเผชิญปัญหาหลายด้าน รายการรูปแบบใดก็สามารถรับฟังได้หมดขอแต่ให้มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตบ้างก็แล้วกัน

4. เนื้อหาความรู้จากรายการวิทยุเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่รับฟังปัจจุบัน ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด คือ พระพุทธศาสนาที่คฤหัสถ์ควรรู้ ศาสนพิธี การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน นิทานชาดก อิทธิบาท 4 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่เข้าใจง่ายนำไปปฏิบัติได้เลยไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนและได้ผลเร็ว ผู้ฟังถึงชอบฟังรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

5. รูปแบบรายการที่ฟังประสงค์ ความคิดเห็นเกือบทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ รายการสื่อสารมีประสิทธิภาพ ตรงใจ นำไปใช้ได้จริง ใช้ภาษาคำศัพท์เข้าใจง่าย ยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตมาเล่าเสริมให้ผู้ฟังรู้สึกว่าการเป็นธรรมเป็นเรื่องไม่เก่าใครๆ ก็สัมผัสถึงความสำเร็จได้ การยกกรณีตัวอย่างมีความสำคัญมากสำหรับการจัดรายการทางสถานีวิทยุ ยิ่งคนที่ชื่อเสียง คนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ผู้มีฐานะมั่นคง จะเป็นแรงจูงใจให้ผู้ฟังคล้อยตามและพยายามหาทางดำเนินชีวิตที่ดีและอยากประสบความสำเร็จอย่างบุคคลที่ยกมาเป็นตัวอย่างในรายการ ถือเป็นกุศโลบายที่ฉลาดน่าชื่นชมของนักจัดรายการวิทยุเป็นอย่างดี

6. เนื้อหารายการที่ฟังประสงค์ ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่หลักธรรม ทาน ศีล ภาวนา ในระดับมากที่สุด คือ การสนทนาธรรม พระพุทธศาสนาที่คฤหัสถ์ควรรู้ ศาสนพิธี การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน หลักธรรมในพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา แสดงว่าผู้รับฟังรายการมีความต้องการฟังธรรมะที่อธิบายแล้วเข้าใจง่ายนำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ดีเห็นผลรวดเร็ว ปฏิบัติตามแล้วชีวิตครอบครัวมีความสุข ทำให้ผู้ฟังสนใจอยากติดตามรายการรายเผยแพร่ธรรมตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยที่นำไปใช้

จากการวิจัย ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการรูปแบบการสื่อสาร ควรแนะนำให้ความรู้จักจัดรายการ เรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ ตามสภาพสภาวะสังคมโลกแห่งโซเซียลมีเดียเพื่อให้ทราบข้อมูลรูปแบบสื่อต่างๆ

สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบการจัดรายการวิทยุชุมชนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง
ปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำวิจัยหัวข้อการวิจัยลักษณะนี้ เพื่อค้นหา รูปแบบการจัดรายการที่เหมาะสม พัฒนา
ปรับปรุงคู่มือจัดรายการเผยแพร่พระพุทศศาสนาทางสื่อกระจายเสียง อย่างต่อเนื่อง ตามวงรอบ น่าจะส่งผลดีต่อ
ผู้รับฟังรายการวิทยุ

References

- Phrakrukanjanakijsophon (Thanakorn Varayano). (2014). Development of Buddhist propagation by using broadcasting. *Journal of MCU Peace Studies*, 2(1), 59-71. [in Thai]
- Polnigongit, W. (2010). *Guidelines for the role of border radio in fostering the relationship between Thailand and Myanmar*. Nakhon Ratchasima: Suranaree University of Technology. [in Thai]
- Sinsuwarn, N. (2017). Social media and suggestions for driving tobacco control policy. *Journalism*, 10(3), 229-301. [in Thai]
- Somrat, K. (2015). *Media literacy of secondary students in the secondary schools in the Office of Secondary Education Area 39* (Doctoral dissertation). Phitsanulok: Naresuan University. [in Thai]
- Tongngao, K., & Nilsook, P. (2010). Radio broadcasting for study with technology world. *Academic Services Journal, Prince of Songkla University*, 21(1), 10-22. [in Thai]